

Gökcan Demirkazık
Goethe-Institut Almanac 2018

Kültür için Alan

Türkiye kültürel ortamında olağanüstü bir dönüşüm yaşıyor, ama bu, kültür merkezi olarak kabul edilen İstanbul ve Ankara'da değil, çok uzak noktalarda gerçekleşiyor. Goethe Enstitüsü tarafından başlatılan Kültür için Alan, Diyarbakır, Gaziantep ve İzmir'deki kültürel atmosferi, program tamamlandıktan çok sonra dahi etkileri devam edecek şekilde yeniden canlandırmayı hedefliyor. İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı (İKSŞ), Anadolu Kültür, Hollanda Büyükelçiliği, İstanbul İsviçre Başkonsolosluğu ve Fransız Kültür Merkezi gibi seçkin partnerlerle işbirliği içinde çalışmalarını yürüten platform, yükselişte olan sanatçıları ön plana çıkarmanın yanı sıra sosyal ağ kurma, kültürel altyapı ve kaynak sıkıntısı nedeniyle büyük ölçekte kendilerini tanıtamayan ve harekete geçemeyen girişimleri desteklemeyi hedefliyor. Kültür için Alan ayrıca kendi alanlarında halihazırda mükemmel işler yapan kültür aktörlerini merkezine alıyor. Temel hedef ise tüm bu sanatçılar için uzun vadeli sürdürülebilirlik sağlamak. Bu hedefe, finansal desteğin yanı sıra kapasite geliştirme, dolaşım ve altyapı desteği, ve sosyal ağ kurma fırsatlarından oluşan iddialı bir program çerçevesinde ilgili kurumları destekleyerek ulaşıyor. Önümüzdeki aylarda gerçekleşmesi planlanan çok sayıda kültürel etkinlik, hümanist, yaratıcı ve çalışmayı teşvik eden projelerin yalnızca başlangıcı niteliğinde.

Bu üç şehir elbette pek çok açıdan birbirinden farklı ve her birinin belirgin kültürel öncelikleri bulunuyor. Örneğin, Gaziantep ülkenin güneydoğusunda, iki milyondan fazla insanın yaşadığı ve Reuters tarafından hazırlanan rapora göre, son beş yıl içinde beş yüz binin üzerinde Suriyeli mülteciye kucak açmış bir şehir. Böylesi yüksek rakamlar, sosyal kaynaşmayı sağlamak adına –hem şehrin sakinleri hem de daha geniş jeopolitik anlamda sosyal ve kültürel denge için- ek önlemlerin alınmasını gerekli kılıyor. Kültür için Alan'ın Gaziantep Bölge Koordinatörü Abdulhamid Qabbani'ye göre, dil –ve bunun bir sonucu

olarak iletişimsizlik- kültürel yakınlıkları keşfetmenin ve karşılıklı kültürel etkileşimin önünde bir engel oluşturabiliyor. Qabbani, Türkiye-Suriye sınırının her iki tarafındaki şehirleri işaret ederek hatırlatıyor: “Her ne kadar kültürel ortamları kurumsallaşmamış olsa da her iki şehirde de kültür son derece güçlü ve heyecan verici. Sadece önyargıları ortadan kaldırmalıyız... ve bu da çift dilde film gösterimi gibi ufak bir işle dahi yapılabilir.”

Kültür için Alan, ayrıca dezavantajlı bireylere destek olmak ve sosyal birlik hissini geliştirmek amacıyla mültecilere kültürel anlamda karşılık vermenin gerekliliğini savunan bir sivil toplum kuruluşu olan Kırkayak Kültür ile birlikte çalışıyor. Gaziantep Belediyesi'nin desteğiyle edebiyattan görsel sanatlara, müzikten sinemaya, performans sanatlarına kadar düşünebileceğiniz her alanda dikkat çeken pek çok proje yavaş yavaş gerçekleşiyor. Türk ve Suriyeli müzisyenlerle müzikseverleri, müzik türleri ve enstrümanlar konusunda bilgilerini paylaşmaya ve farklılıkları birliktelik ve deneyimleme duygusu içinde keşfetmeye davet eden bir müzik yapımı projesi de bunlara dahil. Daha da önemlisi, bireysel projelerin de ötesinde, Kültür için Alan, kurumları sahip oldukları tüm potansiyeli fark etmeleri konusunda da destekliyor. Bu dönüşüm, gelişen altyapı ve hem Türkiye hem de yurt dışında düzenlenecek eğitim seanslarıyla gerçekleşecek; yerel kültür uzmanları dünyanın kalanıyla çok daha uyumlu ve sürdürülebilir olan bu değişimin bizzat mimarları olarak konumlanacaklar.

Kültür için Alan, sanayi ve turizm sektörlerinin gücünden de faydalanan kültürel ortamıyla, ülkenin batısında yer alan-Ege'nin İncisi- İzmir'de, şehirdeki ortama uyum sağlayarak ilerliyor. Projenin bölge koordinatörü Recep Tuna, yerleşik ya da alternatif çok çeşitli kültür kurumlarının varlığına dikkat çekerken; karşılıklı kültürel beslenmenin önünde hem yerel hem de uluslararası ölçekte bir engel olan kendini koruma tavırlarının yaygın olduğundan yakınıyor. “Gaziantep'te mültecilerin entegrasyonuna yapılan vurgudan farklı olarak” diye açıklıyor Tuna, “burada öncelikli hedefimiz kurumsallaşma ve kültürel birliktelik tesis etmek.” Bu düşünceden hareketle Kültür için Alan, temelleri yeni atılmış Bergama Tiyatro Festivali gibi çeşitli girişimlere finansal destekte bulunmanın ve Avrupa sinemasından bir kısa film seçkisinin gösterildiği

iki haftalık film programı organize etmenin de ötesine geçiyor: “Yaratıcı şehir” kavramını ortaya atan, kentsel değişim konusunda uluslararası bir otorite olan Charles Landry, 4. İstanbul Tasarım Bienali’ne paralel olarak eğitim programlarına ve yerinde incelemelere katılmak üzere İzmirli kültür uzmanlarıyla gerçekleştirilecek bir atölye için davet edildi. Şu anda – 1930’larda inşa edilen, İzmir’in modernist tarzdaki ikonik fuar alanı Kültürpark’ı projenin kültür programının kullanımına açılması üzerine Büyükşehir Belediyesi’yle görüşmeler devam ediyor.

Böylesi bir program için gerekli olan fiziksel alan Diyarbakır için muhtemelen çok daha ivedi bir endişe. 2016’daki darbe girişiminin ardından başlayan OHAL uygulamasında Diyarbakır’daki belediyelerin çoğunun yönetimi merkez hükümete geçti. Diyarbakır Bölge Koordinatörü ve Anadolu Kültür destekli Diyarbakır Sanat Merkezi Program Koordinatörü Övgü Yaşa Gökçe, değişimin yerel kültür politikalarının duraklamasına ve kültür merkezlerinin başka amaçlara tahsis edilmesiyle sonuçlandığını işaret ediyor. Diyarbakır Sanat Merkezi 15 Temmuz 2016’dan çok önceden beri fiziksel bir mekâna sahip olmadan projelerini yürütmüş. Artık, yönetsel ve teknik zorluklara rağmen, bu alana sahip olmak üzereler ama bu sorunun çözümü yine de biraz daha vakit alacak. O zamana kadar, –henüz ödenek ve planlama aşamasında olan- bireysel projelere ve eğitim atölyelerine asgari miktarda da olsa finansal destek sağlanması öncelikli olacak. İşte Kültür için Alan projesinin gerçek gücünü burada görüyoruz; proje gösteriş ve tantana yerine adım adım ilerleyen samimi bir diyalogla inşa ediliyor. Bu kültürel hedeflere de, burada olduğu gibi, yüz yüze temaslarla olduğu kadar özgün bir bakış açısı yaratmak için güçlü bir irade yoluyla ulaşılabilir; bir insanın dokunuşu kalıcı bir izler bırakabilir.